

Les millors obres de les lletres gironines (59)

Comentàrem (*Dominical del Diari de Girona*, 11 de setembre de 2022) la prosa d’Hipòlit Nadal i Mallol (El Port de la Selva, 1891 – Buenos Aires, 1978) arran la reedició d’*Algues*. Esmmentàrem l’aplec, avui intrombable i necessitat de reedició, dels seus *Articles de contraban*. Era només un tast. Nadal fou un periodista de dilatada trajectòria i amb una idea constant al llarg tota la vida: explicar Catalunya amb una revista, format foli, de 16 pàgines tot ocupant –se del contingut i de tot el procés: subscriptors, economia, impressió, publicitat... Ho era tot: gerent, distribuïdor, director... Només hi havia un problema: vivia a Buenos Aires, però allà tenia llibertat, i dit i fet.

Cal fixar –se en l’amplitud de la seva tasca. La feina de connexió amb els autors fou una labor epistolar de gran abast. Unes poques cartes han pervingut i ens mostren aquesta constància, amb un pensament sempre posat en el país, la pàtria. Escrivia arreu en la diàspora encara més i calia demanar, comentar, reclamar, polir... textos i imatges perquè la publicació era un pou que calia que estigués sempre ple. Una mostra publicada d’aquestes cartes la tenim en l’aplec de les publicades amb Joan Coromines (2003) i les conservades al fons Massot a l’Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) de Sant Cugat del Vallès.

Volem remarcar especialment la seva activitat editorial. A la primera pàgina del mensual apareixia cada mes un editorial, és de suposar que era ell és clar, que l’escrivia. Sovint, també, articles seus signats a l’interior. I abundància de pseudònims per donar varietat al cos de col·laboradors. A la fitxa que elaboràrem per al *Diccionari de Periodistes Catalans* de l’IEC en fixàrem vint –i cinc amb noms sovint carismàtics, que li recordaven l’Empordà o trets que definien la seva personalitat, així: «A. Puiggròs Petit», «Fidel Català», «Just i Ferm», «Maig», «Peni Petit», «Valentí Just», «Vent de Garbí», «Valentí Fort»...

Tenim la revista *Ressorgiment* a l’abast gràcies a dues eines molt i molt valuoses: l’inventari i la mateixa revista digitalitzada. A l’inventari disposem d’una molt acurada relació d’autors amb menció de la data on apareix el treball i el títol del mateix, una relació temàtica molt útil i amb indicació de data i pàgina, la revista té la particularitat de seguir una paginació acumulativa. Les germanes Elisea i Esperança Nacente feren una molt bona feina (2003). Tot plegat amb una gran facilitat de consulta. És un pdf i el fet permet de fer ràpidament qualsevol cerca amb rapidesa i comoditat. L’edició digital de la revista, ordenada cronològicament, permet llegir o baixar el que interressi en format jpg o pdf i

Ressorgiment (1916-1972)

Editar, dirigir, escriure, distribuir... un mensual en català des de Buenos Aires al llarg de més de mig segle no és pas una acció menor. Hipòlit Nadal i Mallol (1891-1978) tingué cura de «Ressorgiment» cada mes des del 1916 fins al 1972. El miler d’editorials i articles són el bell testimoniatge del seu compromís amb el periodisme, la llibertat i Catalunya.

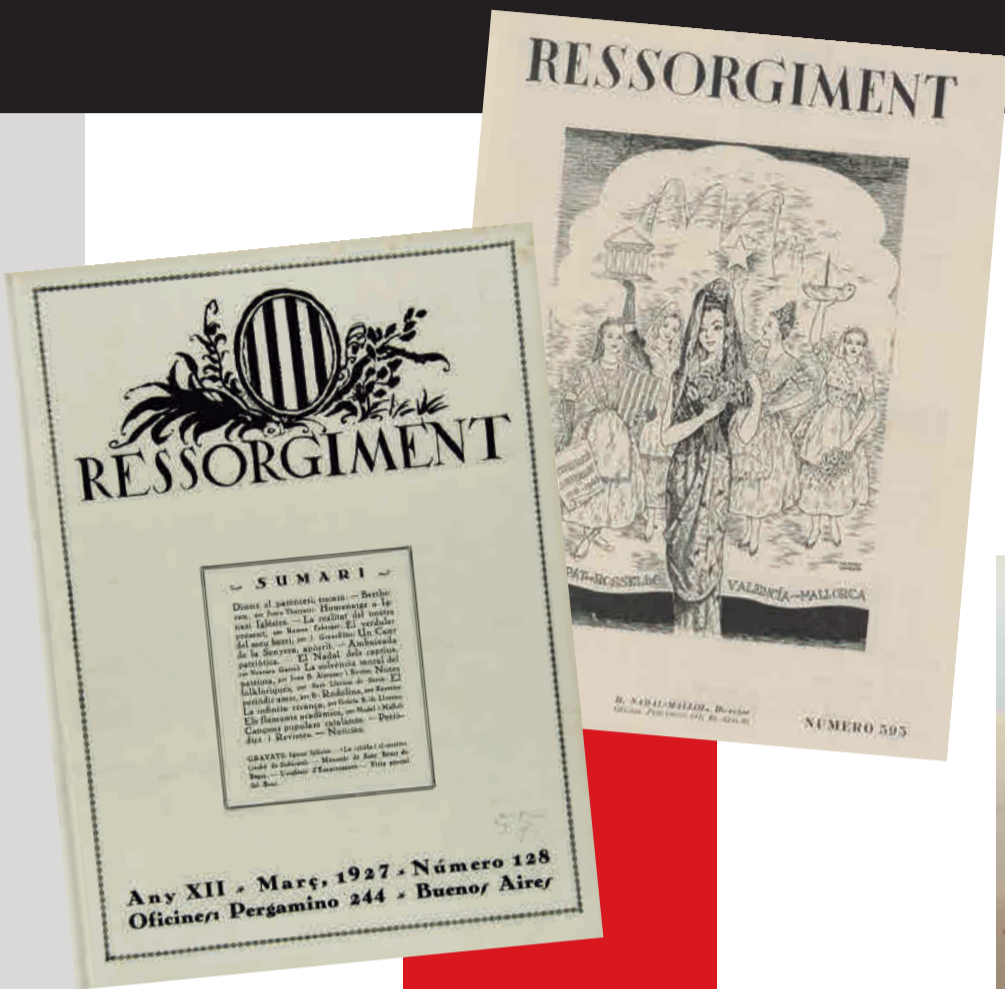
De Buenos Aires al món

Josep Maria Figueres

1916
Primer número de la revista «Ressorgiment».

1972
Darrer número del mensual editat a Buenos Aires.

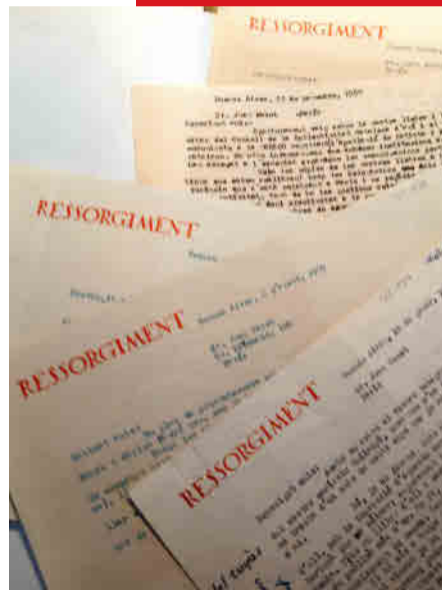
1927/1966
Dues mostres de cobertes de la publicació.

els dos són en accés obert al web de la revista de la Biblioteca de Catalunya. Tant de bo es pugui fer la mateixa labor per altres grans revistes com *Germanor*, de Santiago de Xile, o les culturals de l’exili mexicà...

Al número 1 de *Ressorgiment*, al costat de l’editorial fundacional, hi ha el primer article, és d’Hipòlit Nadal i el titula «Catalunya en el món», i parla d’aquest mirar el món i lluitar per la llibertat, i cita un dels pares de la independència argentina, Larreu –Larrea mal dit, indica – i exposa el seu programa, que seguirà fins al darrer número: llibertat nacional, exposició dels trets de la personalitat pròpia i al text que reproduïm, quaranta anys després, del 1916 al 1956, els mateixos conceptes que l’arbořen: «Penseu que ço demanat obeeix al desig de millorar la condició patriòtica dels vostres germans de pàtria, d’orientar als convençuts i de convèncer als esceptics, catalans tots que sofrim la influència nociva del mitjà ambient en que vivim, que ens desnacionalitza, ens descatalanitza». Potser sí que fora adient d’editar una antologia d’aquests editorials i articles: seria oferir una visió lliure del periodisme (política, cultura i societat) en temps de censura.

1950/1970

Exemple de la nombrosa correspondència d’Hipòlit Nadal per nodrir la revista. En aquest cas amb Joan Massot, de París, a la dècada dels cinquanta i seixanta (ANC).

«Perquè un poble sotmès a un altre poble o Estat recobri la plenitud dels seus drets i la llibertat de governar –se per si sol cal, primerament, que tingui consciència de la seva personalitat nacional. Catalunya en té consciència? Sí i no. No vulguem enganyar –nos. Plantegem el problema en els seus límits estrictes. Que hi ha una consciència nacional a Catalunya és indubtable i que la nostra pàtria posseeix totes les característiques de nació també és indiscutible. Però el poble, la massa, la majoria dels catalans tenen noció d’aquestes característiques nacionals i dels drets que duen aparellats? La resposta no pot ser optimista. Si en tinguessin consciència, el problema de la llibertat de Catalunya fóra cosa resolta temps ha. Malauradament però, la consciència nacional dels catalans és privilegi encara d’una minoria que no s’ha deixat abassegar en aquest aspecte per l’acció oficial de l’Estat opressor que ha emprat tots els mitjans al seu abast per a assimilar –nos al seu esperit i a les lleis que ens ha imposat. És veritat que posseïm una cultura pròpia tan important o més que la del país dominador; que existeix el que se’n diu un ‘fet diferencial’; que Catalunya és una nació ben definida i perfilada; que ha estat independent en temps remots; que ha irradiat cultura i creat lleis universals que encara perduren; que ha estat exemple de democràcia per al món ja en segles passats. Però...

Un fragment La consciència nacional

Aparegut al número 475 del febrer de 1956, i sense signar, com tots els editorials; Hipòlit Nadal hi mostra amb tota nuesa el seu pensament en un aspecte que considera clau quan el franquisme i el centralisme semblen més durs.

el poble ho sap tot això. En té idea o consciència? No. El poble català, ignora, en sa majoria, tots aquests fets positius perquè, com hem dit, la política assimilista de l’Estat espanyol ha fet tots els possibles d’ocultar –li el que realment li dona fesomia pròpia, personalitat, i els polítics catalans no han fet el que havien de fer de cara al poble per tal de contrarestar

l’acció de l’Estat. Ha prevalgut més l’interès partidista que el nacional en els nostres partits polítics. S’ha negligit allò més important, com era l’educació del poble en sentit nacional i, en canvi, s’han mantingut posicions equívokes i ideologies totalment estranyes, les més de les vegades, a la nostra manera de ser i als nostres interessos. I així hem arribat a l’estat de prostració actual. Ens hi ha portat seguit d’errors polítics nostres i un seguit de repressions violentes de l’Estat dominador, que hem hagut de sofrir, una darrera l’altra; l’última ja fa setze anys que dura, conseqüència, totes, d’aquells nostres errors. Per això nosaltres considerem primordial a tots els altres, el problema de la recatalanització dels catalans. Donar –los consciència del que realment són i del que representen davant del món. D’ací el nostre persistir a proclamar la necessitat d’una acció essencialment catalana prop dels nostres germans que encara no ban estat assabentats –o educats– que tenen drets indiscutibles a constituir –se en Estat sobirà, políticament, i a ser àrbitres del seu propi governament. Tot el que sigui fomentar aquests coneixements entre el poble té sempre la nostra simpatia i el nostre més decidit suport, perquè, com hem dit, considerem que és una tasca prèvia a totes les altres que fer de cara al món i de les quals pensem ocupar –nos un altre dia.»

«Ressorgiment», altaveu de Catalunya al món i veu de l’exili i del país

Ressorgiment neix el 1916, quatre anys després que Hipòlit Nadal s’establís a Buenos Aires. La funda amb altres catalans –Pius Àries, Manuel Cairo i Francesc Colomer–, però portarà posteriorment sol el pòndol. Va prendre el compromís i ho feu fins que l’edat i els temps difícils financerament li feren dir prou. *Ressorgiment* fou durant 56 anys tribuna d’informació social, cultural i política, portaveu de producció literària, fonamentalment poesia, bandera de denúncia política contra les dictadures (Primo de Rivera i Franco), contra el centralisme i constantment reivindicant la història, amb les seves figures emblemàtiques. Prat de la Riba, Macià, Verdaguier... mostrant a cada número fotografies del paisatge del país per a tenir –lo present des de la llunyania i tot maldant per la llibertat de la pàtria projectant la denúncia davant la impunitat de guerres i repressions, de la del Marroc al catalanisme polític. Fou periodisme lliure sense censura. Una nòmina molt extensa de col·laboradors, com es pot comprovar mirant els índexs, i també presència rellevant de dibuixants, d’il·lustradors que tenien cura d’una coberta que regalaven i Nadal la repetia a les edicions de tot l’any variant només la llegenda identificativa: Josep Obiols, Andreu Dameson... tot un estol de noms representatius del país, de l’exili i de l’interior.

Com altres joves, Hipòlit Nadal va marxar per no haver d’acomplir el servei militar i així no participar en el conflicte del Marroc. Anà a Buenos Aires i s’hi quedà tota la vida. La seva acció en la revista fou total. Aleshores el contacte era bàsicament per correspondència, amb catalans d’arreu, col·laboradors, subscriptors, proveïdors i, amb consència, assumí la cerca d’anuncis, el manteniment d’una difícil periodicitat, la petició de textos, imatges... sense que la revista li fos una càrrega ans una il·lusió. Marcela Lucci l’ha estudiada en detall i el seu treball és clau per conèixer-la. La significació cultural, el sentit polític, Lucci li va dedicar la tesi doctoral, i mitja dotzena de llargs articles acadèmics, feina que ens permet de definir la publicació com una molt important tribuna cultural i política.

I més en moments que a Catalunya no hi havia llibertat de premsa i només la premsa clandestina, minoritària, i la de l’exili, llunyana, podien parlar clarament. No cal explicar la història amb detall, de les realitzacions a l’ideari, de les persecucions als mèrits. Marcela Lucci ho fa amb competència. En un dels diversos treballs que dedica al mensual (*Recerques*, 2013) escriu: «El creixement de l’activisme catalanista es consolidà amb l’aparició a Buenos Aires de la revista *Ressorgiment*. Podem considerar la publicació com a fundacional de l’activisme cultural i polític dels catalans d’Amèrica, ja que coadjuvava la cristallització dels esforços individuals i associatius en aquest aspecte. La divulgació cultural requeria des de feia dècades en el periodisme de la col·lectivitat que, bé en castellà, bé en

català, conreava la llengua pròpia i les tradicions nacionals. Així, doncs, la reafirmació de la identitat del grup cap a fora –cap a la resta de la col·lectivitat–, es dugué a terme amb una activitat tradicional del catalanisme peninsular: el periodisme.» Aquest és l’objectiu al qual Nadal hi va dedicar la vida. Quan visita Catalunya, després de llarga absència, el juliol del 1931, vol veure la mare i saludar la República i reviu el paisatge emporданès en l’homenatge que li fa *La Rambla* reitera els seus ideals. Els seguirà fins la desaparició de la revista el 1972. Dalmau Costa, company de poble i exili, li ho va dir en un homenatge celebrant que pogués ser sempre del «morro fort». El 1931 fou nomenat fill predilecte de la seva estimada vila d’El Port de la Selva, la ciutat que se l’estimà també amb deliri i a la Biblioteca Municipal (1999), que duu el seu nom i que conserva els seus llibres, sovint hi ha activitats de record i homenatge, com l’exposició *100 anys de la revista 'Ressorgiment'*, que posteriorment va visitar el MUME de la Jonquera (2017) o la que li dedicà la Biblioteca de Catalunya de Barcelona. Darrerament, una càtedra d’història del periodisme porta el seu nom, bona iniciativa de la Universitat de Girona dirigida pel professor Lluís Costa i que organitza activitats relacionades amb la història del periodisme.